

ČAJOVNÍK

Camellia sinensis

WWW.DROZDIN.CZ

ČAJOVNÍK

Camellia sinensis

Čajovník čínský (*Camellia sinensis* syn. *Thea sinensis*)

Stálezelená dřevina původem z monzunových oblastí jihovýchodní Asie. Čajovník je blízce příbuzný kaméliím, je jim i velmi podobný, květy jsou však vždy bílé a menší (3 cm).

Čajovník je jediným zdrojem k výrobě sušeného čaje, tedy pravého čaje.

V anglicky mluvících zemích je označován jako **tea plant**, **tea tree**, **tea shrub**. Nezaměňujeme však čajovník za jinou rostlinu s podobným názvem. Tzv. **narrow leaved tea tree**, u nás známý jen jako **tea tree**, je australská rostlina kajeput čili *Melaleuca alternifolia*. Neposkytuje vůbec čajové listy, je to známé desinficiens v kosmetice.

Rostlina v dobrých podmínkách přirůstá celou sezónu, kvete zpravidla jednou a po opylení se vyvíjí 1-3 pouzdrá tobolek s velkými semeny. Ve volné půdě může dosahovat i rozměrů menšího stromu, obvykle však díky řezu a sklizni čajových stvolů dorůstá velikosti menšího keře. Podobně i pěstováním v květináči lze docílit maximálního vzrůstu mezi 1 a 1,5 m.

Mrazuodolnost

Přestože je druh původem z vlhkých subtropických oblastí, je po tisíciletí kultivován a některé formy dosáhly poměrně solidní mrazuodolnosti. Nejextrémnější podmínky zřejmě panují na plantážích v oblasti Černého moře a

Kavkazu. Klony a kultivary z těchto oblastí běžně přetrvávají v mrazech kolem -10°C , odolnější rostliny však přetrvávají i -15°C . Mrazuodolné druhy patří mezi nejkvalitnější. Většina odrůd je však tropických a nelze je v našich podmínkách vůbec přezimovat.

Podmínkou přetrvání mrazů, které panují u nás je zejména pěstování kvalitních odolných klonů, optimální podmínky pro dobrý růst během vegetace, mírné zastínění. Naše mrazy jsou téměř pravidelně doprovázeny silným kolísáním teplot (časté rozmrzání a zamrzání). Tento průběh čajovníkům škodí více jak delší a silnější mráz samotný. Proto zejména doporučím zimní nastýlání kořenů a zastínění nadzemní části. Pokud je navíc alespoň spodní část keře pod zimním krytem z listí, či sněhu bývá mrazové poškození zcela minimální. Ve velmi chladných oblastech lze keře čajovníku pěstovat v nízkém pařeništi. Zde lze rostliny udržet řezem do výšky 30-40 cm a pařeništní okno, přes zimu zasněžené, spolehlivě čajovníky ochrání. Jsou-li mrazem poškozeny konce větví, obráží keř z nižších partií, které přečkaly.

Podmínky pěstění

Optimální pro čajovník je mírné zastínění, roste však i na plném slunci. Zcela nutné jsou stále dostatečně vlhké nikoliv však silně přemokřené polohy. V praxi dostačuje záhon s dostatečným množstvím humusu, který brzy nevysychá, nebo jej lze zavlažit, nevhodné jsou stanoviště s těžkou půdou a vysokou spodní vodou.

Půda musí obsahovat velké množství organické hmoty (humusu). Zdrojem humusu je zetlelé listí, rašelina, zetlelý hnůj. Čajovník jednoznačně nemá v půdě rád příliš velké množství vápníku. Písek přidáváme jen, pokud je půda příliš těžká a

nehrozí časté vysychání. Písek v jiných případech není nijak prospěšný.

V případě pěstování v květináči používáme uvedený substrát. Květináč má být přiměřený velikosti rostliny, pro staré keře postačují 10-15 litrové. Zaléváme tak, aby byla rostlina stále zavlažená, nesmí stát trvale ve vodě. V létě lze rostliny umístit venku v mírném stínu, jinak je vhodné světlé okno. V zimě lze rostliny ponechat ve tmavém sklepě v rozmezí teplot - 5°C až + 7°C, nebo na světlém okně v rozmezí teplot do + 16 °C. Zaléváme mírně, tak aby byl substrát vlhký, ne však trvale v misce s vodou. Čajovník nemá rád zasolení substrátu, tedy dlouhodobé zalévání tvrdou vodou. Pomocí je letnění, kdy dešťová voda soli z květináče vymyje.

Obvyklým škůdcem mohou být svilušky, to v případě suchého a vlhkého vzduchu. Ničí je umístění venku - letnění. Dále škodí puklice a červci které si zavlečeme z jiných rostlin. Malé jednotlivé keře snadno těchto škůdců zbavíme příslušným postříkem pesticidu, doporučuji zejména na bázi olejů. Za náhlé uhynutí zejména mladých rostlin jsou zodpovědné houbové a bakteriální patogenní choroby, které však napadají jen oslabené rostliny v nevhodných podmínkách. Ochranou je pouze prevence tedy optimální podmínky pro zdárný růst.

Sklizeň

Sklízíme rostoucí špičku výhonu s 2-3 otevírajícími se listy. Okamžitým a rychlým usušením získáváme nejkvalitnější a léčivě nejúčinnější čaj - zelený. Fermentací, tedy zavadnutím a teprve poté usušením získáváme čaj černý - aromatictější, ale z hlediska prospěšných látek méně hodnotný.

Účinky

Čajovník je nejčastěji užíván pro povzbuzující účinky podobné kávě, zejména zelený čaj je však také významná

léčivka. Konzumenti zeleného čaje mají ve stáří podstatně menší pravděpodobnost srdečně-cévních komplikací, nižší počet náhlých příhod. Látky obsažené v čaji snižují nebezpečí mutací v organismu (i při současném podávání léčiv) a tlumí aktivitu prvků v ústech, které způsobují vývoj zubního kazu. Pravidelné pití čaje snižuje množství cholesterolu v krvi. Zelený čaj obsahuje látky, které dokážou ničit nádorové buňky. Byly dokázány významné protirakovinné účinky čaje.

